



Programy

Jak se mluví o konfliktech

Vzdělávací blok se zaměřuje na vliv třetí strany na konflikt. Zkoumá, jaké důsledky má na konflikt mezi lidmi skutečnost, že o něm mluví další lidé. Zabývá se rovněž rolí médií, která ovlivňují společenské konflikty tím, jakým způsobem zprostředkovávají zprávy o dění ve světě. Účastníci a účastnice si uvědomí, že každý pozorovatel přináší pouze jednu perspektivu. Dozvědí se, jaký je rozdíl mezi pozorováním a hodnocením a mezi fakty a názory a co dělá s vyzněním popisované situace jejich směšování.

Cíle

- Účastníci a účastnice si uvědomí, jak způsob, jakým o konfliktu mluvíme, (ne)přispívá k jeho eskalaci.
- Účastníci a účastnice reflektují omezenou perspektivu vypravěče.
- Účastníci a účastnice rozlišují mezi pozorováním a hodnocením a mezi fakty a názory a uvědomují si, jaký má jejich užití vliv na sdělení.

Doba trvání

160 minut (bez přestávek)

Věk

15+

Pomůcky

pracovní list pro každého, tabule/flipchart, fixy, *Petr a Ivan* – vytištěná historka pro každého (příloha 1), *Převod tvrzení – popis vs. hodnocení* – sada prohlášení vytištěná pro každého (příloha 2), *Převod tvrzení – lektorský podklad k aktivitě Popis vs. hodnocení* (příloha 3), *Zprávy o klimatickém summitu – přepis videí a otázky* – kopie pro každou skupinu (příloha 4), zařízení na přehrávání videa pro práci ve skupinách, připravený odkaz k promítnutí pro skupiny či videa stažená na zařízeních na přehrávání videa pro každou skupinu (viz metodická podpora)

Kompetence globálního občanství



Nakládání s konflikty



Kritické myšlení a otevřená mysl

Cíle udržitelného rozvoje

13 Klimatická opatření

16 Mír, spravedlnost a silné instituce

Realizace

Uvedení do tématu (5 minut)

Na začátku uveďte účastníky a účastnice do tématu a krátce představte, čemu se bude setkání věnovat: *Dnes se podíváme na to, jak se o konfliktech mluví. Jak ti, kdo o situaci mluví, ovlivňují vnímání konfliktu, ať už je to v rozhovoru mezi jednotlivci, nebo při sdělování zpráv různými médii.*

V průběhu celého programu máte možnost s účastníky a účastnicemi využívat pracovní list. Pokud se pro to rozhodnete, předem si jej dobře prostudujte a na začátku programu ho všem rozdejte. Pracovní list je možné plnohodnotně nahradit využíváním příloh v příslušných částech realizace.

Tichá pošta – Petr a Ivan (20 minut)

Program zahajte hrou, která ukazuje, jak může docházet ke zkreslení zprávy při jejím předávání. Ve hře jde o ústní předávání popisu konfliktní situace, která nastala mezi dvěma spolužáky ve třídě: *Nejdříve se podíváme na to, jak je vyznění situace ovlivněno způsobem, jakým o ní každý z nás mluví.*

Vyberte čtyři lidi ze skupiny a pošlete je za dveře. Později budou postupně přicházet zpět do místnosti. První z nich si přečte příběh o Petrovi a Ivanovi (příloha 1) a bude mít za úkol převyprávět ho druhému, který přijde zpět do místnosti. Ten ho poté převypráví třetímu a třetí následně poslednímu přichozícímu, který odvypráví příběh celé skupině. Těm, kteří zůstali v místnosti, rozdejte příběh o konfliktu spolužáků Petra a Ivana hned na začátku, aby ho měli pořád na očích a mohli si do něj dělat poznámky. Sledujte též změny příběhu a zaznamenávejte si je.

Zadání pro lidi za dveřmi: *Vaši spolužáci Petr a Ivan se o přestávce strkali – něco se stalo a vás zajímá, co to bylo. Až vejдете dovnitř, zeptejte se člověka před tabulí, který viděl, co se stalo.*

Zadání pro skupinu ve třídě: *Sledujte, jak se příběh mění s každým dalším vyprávěním, a změny si zaznamenávejte do textu.*

Tichá pošta – reflexe (30 minut)

Po odvyprávění poslední verze příběhu se vraťte do kruhu a společně se věnujte reflexi toho, co se v posledních minutách odehrálo.

- Nejdříve se zaměřte na zážitky vypravěčů: *Jaké pro vás bylo stát před třídou a vyprávět právě slyšený příběh? Co pro vás bylo těžké?*
- Poté se bavte o tom, jak na ostatní vyprávění působilo. Ptejte se posluchačů: *Na čí straně jste? Proč?*
- Můžete o sympatiích k Petrovi a k Ivanovi nechat hlasovat. Nechte zaznít důvody.

Rozeberte, jak se příběh postupně měnil (s ohleduplností k prvnímu vypravěči, jehož role je nejtěžší, protože má za úkol zapamatovat si v krátkém čase velké množství informací z textu). Sesbírejte ve skupině konkrétní změny oproti původní verzi příběhu, ke kterým při jeho převyprávění docházelo:

- *K jakým zkreslením příběhu docházelo?*

Změny, kterých si účastníci a účastnice všimli, zapisujte na tabuli, aby je všichni viděli a mohli se od nich odrazit při přemýšlení o tom, jaké důsledky může mít takové zkreslení pro vyznění situace.

Věnujte se dále důsledkům, které s sebou přináší zkreslení příběhu. Nechte zúčastněné nejdříve přemýšlet ve dvojicích a až poté je nechte sdílet myšlenky s ostatními. Ptejte se:

- *Jak zmíněná zkreslení ovlivnila vyznění konfliktu?*
- *Jaký vliv či dopad může mít výsledná verze příběhu na Petra a Ivana a na třídu, ve které se událost odehrála?*

Uzavřete tichou poštu zamyšlením nad tím, v čem nám tento zážitek může být užitečný:

- *Jaká si berete ponaučení pro situace, kdy budete hovořit či poslouchat o konfliktech jiných?*
- *Co vám tato zkušenost přinesla?*

Popis vs. hodnocení (45 minut)

Další část programu je zaměřena na trénink rozlišování popisného a hodnotícího jazyka. Záměrem je ukázat, jak lze využít co nejkřesťavší popis k nastavení sdílené reality a snížení pravděpodobnosti vzniku konfliktu. Skupina bude po této aktivitě také citlivější na hodnotící jazyk, což se bude hodit při analýze mediálního sdělení, která bude následovat. Shrňte proběhlé aktivity a uveďte, co se bude dít dál: *V první části programu jsme se věnovali tomu, jak způsob, jakým o situaci každý z nás mluví, ovlivňuje její vyznění, jak ji může zkreslovat. Nyní bychom se podívali blíže na to, jak odlišit popis od hodnocení či interpretace. Jejich směřování totiž může znesnadňovat vzájemné porozumění v hovoru, případně vést ke konfliktu. Pokusíme se hledat co nejpřesnější popis situací, jenž může lidem, kteří spolu mluví, napomoci ke stejnému vnímání situace.*

Před zadáním práce vysvětlíte, jak rozeznat popis od našeho hodnocení či interpretace. Můžete použít příměr ke kameře: popis je to, co můžeme vidět či slyšet – to, co by zachytila při natáčení kamera. Uveďte příklad:

- *Je to lhář. (= moje interpretace či hodnocení chování někoho druhého) x Řekl mi, že mu domácí úkol sežral pes. (= pozorování, které by se dalo natočit na kameru)*
- *Jsi lajdák, pořád chodíš pozdě do výuky. (= hodnocení, které se opírá o generalizaci typu „vždycky/nikdy“) x Tento týden jsi přišel třikrát do výuky po zazvonění. (= pozorování, na kterém se shodneme)*

Rozdejte účastnicím a účastníkům sadu prohlášení (příloha 2) a vyzvěte je, ať zakroužkují ta prohlášení, ve kterých do pozorování proniká i hodnocení. Společně pak projděte prohlášení a vyhodnoťte, která z nich jsou čistě pozorování, a která v sobě naopak obsahují hodnocení.

V další části se věnujte tréninku převodu hodnotících vyjádření na čistě popisná. Zadejte práci do dvojic: *Různé interpretace hodnotících vyjádření často vedou ke vzniku konfliktu (například pod něčí šikovností nebo agresivitou si každý z nás může představovat něco jiného a to pak může vést k nesouhlasu s vyjádřením, že je někdo šikovný/agresivní). Zaměříme se tedy na převod hodnocení do popisného jazyka se záměrem najít vyjádření, na kterém je možné se shodnout. Převeďte prohlášení, v nichž se objevovalo hodnocení, na pozorování, které hodnocení neobsahuje.*

Při zadání je vhodné pomoci skupině nějakými příklady. Např.: *Franta je mizerný fotbalista. – Franta nedal v posledních 20 zápasech ani jeden gól. Nebo: Předvádí se. – Večer hopsá po pokojí a u toho zpívá.*

Výsledek práce ve dvojicích sdílejte s celou skupinou (viz příloha 3).

Metodická poznámka: S ohledem na čas můžete nechat polovinu skupiny převádět jednu polovinu vět a druhé polovině skupiny zadat věty zbývající, případně lze od začátku pracovat s menším počtem vět. Převod 10 hodnotících vět na popisné bez předchozí zkušenosti s tímto přemýšlením může trvat i 30 minut.

Zprávy o klimatickém summitu – jak o konfliktech mluví média (35 minut)

Shrňte, co se odehrálo v předchozích částech programu, a uveďte následující část, která se zaměří na média a zprávy: *V předchozích částech jsme zažili, jak se informace zkresluje při předávání, ať už je to kvůli tomu, že na ní jako důležité či zapamatovatelné vnímáme jen určité části, že do ní vkládáme svoje názory a interpretace, nebo třeba jen kvůli chuti vyprávěče pobavit či zaujmout. Zkoušeli jsme si na konkrétních větách rozlišit pozorování od hodnocení či interpretace, jejichž směřování snižuje pravděpodobnost, že si vzájemně porozumíme, a může vyvolat konflikt.*

Nyní se podíváme, jak s předáváním zpráv pracují média, která oslovují širokou veřejnost a zprostředkovávají často velmi vzdálené nebo složité informace, a tudíž čelí obdobným výzvám jako my v hovoru, jen ve větším měřítku.

Uveďte práci s videi: *V předchozí aktivitě jsme se snažili rozlišit, zda daný výrok pouze popisuje situaci tak, jak by ji „zachytila kamera“, nebo jestli obsahuje i hodnocení či interpretaci, které nabízí mluvčí. Pro orientaci v dění ve světě může být užitečné toto rozlišovat i v médiích. Podíváme se nyní na dvě videa, která přináší zprávu o totožné události, a pokusíme se v nich najít, kdy popisují fakta – tedy to, co se stalo, a kdy nám předkládají názory či interpretace autorů.*

Rozdělte zúčastněné do skupin po čtyřech až šesti, zpřístupněte jim zařízení, na kterém si budou moci přehrát videa (viz metodická podpora), a rozdejte jim přepisy hovoru z videí s otázkami k zodpovězení (příloha 4). Obě videa krátce představte. Celá tato část zabere přibližně 20 minut. S ohledem na čas můžete nechat jednu polovinu skupin pracovat s jedním videem a druhou polovinu s druhým.

Před spuštěním videí usměrněte pozornost – vyzvěte účastníky a účastnice, ať hledají a zapíší si: (1) hlavní sdělení videa; (2) fakta, která se z videa dozvídáme; (3) výroky, které vyjadřují názor autora či mluvčích.



Výsledek práce sdílejte s celou skupinou a zaznamenejte na tabuli či flipchart, aby všichni viděli, o čem videa informují (hlavní sdělení, fakta) a kde nám představují svou interpretaci (názory).

Věnujte dalších 10 minut konfliktnímu potenciálu sdělení, jež videa přinášejí. Nechte polovinu skupin pracovat s analýzou videa České televize a druhou polovinu s analýzou videa TV Barrandov: *Při pohledu na informace, které jsme sledováním videa zjistili, popřípadě při pohledu na názory, interpretace a postoje, jež nám představují, zodpovězte následující otázku:*

- *V čem podle vás spočívá konflikt, na který videa reagují, případně ho představují či vyvolávají?*

Výsledky přemýšlení sdílejte s celou skupinou a doplňte je k zápisu na tabuli.

Metodická poznámka: Pokud už předtím pracovaly skupiny jen s jedním videem, necht' se dále věnují zkoumání tohoto videa.

Uzavřete práci s videem zamyšlením nad limity a riziky předávání a sledování zpráv, ať už skrze zpravodajství veřejnoprávní televize, nebo prostřednictvím pořadu komerční televize. Nechte čas pro individuální zamyšlení nad otázkou: *Jaké vidím limity nebo rizika při předávání či sledování zpráv masových médií?*

Požádejte účastníky a účastnice, aby si svoje myšlenky zapsali, a poté nechte některé z nich zaznít.

V návaznosti na to, co v reflexi zazní, se můžete ještě krátce věnovat pojmu infotainment (viz infobox).

Závěrečná reflexe (10 minut)

Lekci uzavřete například závěrečným kolečkem, ve kterém každý postupně řekne, co je pro něj tzv. NID = nejdůležitější informace dne.

Infobox – Popis a hodnocení

Řadě konfliktů by se předešlo, kdyby si lidé vyjasnili, o čem je vlastně řeč. Stává se totiž, že každý ve skutečnosti mluvíme o něčem jiném. Nastavit sdílenou realitu je úkolem popisu situace, která v nás vyvolává pnutí. Popis situace nám v případě reakce na něčí chování pomůže oddělit pozorování od našeho hodnocení a interpretace. Pokud smíchujeme pozorování a interpretaci, snižujeme pravděpodobnost, že druzí slyší to, co jim chceme sdělit. Naše interpretace může vzbudit negativní pocity, protože je vzdálená tomu, jak situaci rozumí druhá strana. Připustíme-li jiné hodnocení událostí, může se stát, že si začneme všimnout i jiných věcí.

Popis obsahuje to, co můžeme vidět nebo slyšet; jinými slovy, co by uměla zachytit kamera. Ta natáčí obraz i zvuk (např. *Mirek Dušín běží.*), ale nikoli hodnocení a příběhy odehrávající se v hlavách lidí (např. *Mirek Dušín krásně běží.*). Zde jsou příklady, jak lze hodnotící výroky přeformulovat na popis:

Hodnocení osoby vs. popisné vyjádření toho, co dělá

Je velmi chytrý.

Dokázal si vybavit hlavní města všech států, na které jsem se zeptal.

Je to násilník.

Přišel s nápadem, jak vyřešit spor spolužáků tak, že byli oba spokojeni.

Je to lhář.

Dnes o přestávce řešil rozpor s kamarádem tím, že do něj strčil.

Řekl mi, že mu domácí úkol sežral pes.

Hodnocení osoby vs. hodnocení toho, co dělá

Jsi nepřijemná holka.

Způsob, jak odpovídáš na otázky, je mi nepřijemný.

Ty jsi nápaditá.

Tvé návrhy jsou nápadité.

Hodnotící, citově zabarvená slova vs. popis

Ukradl mi tužku.

Dal si moji tužku do svého pouzdra.

Shodila mě před kamarády.

Řekla kamarádům, že jsem si koupila plyšového medvídka.

Skáče do řeči.

Začíná mluvit dříve, než druzí dokončí větu.

Vždycky/nikdy vs. konkrétní zasazení v čase

Pořád chodíš pozdě.

Tento týden jsi třikrát přišel do třídy po zazvonění.

Když toto uvažování přeneseme do světa médií, dvojici pojmů „pozorování“ a „hodnocení“ do jisté míry odpovídá dvojice pojmů „fakta“ a „názory“, jejichž smíchování může být stejně rizikové, pokud si ho jako příjemci neuvědomujeme. Hledání sdílené reality je v případě práce s médii o poznání složitější, jednak protože média nejsou komunikačním partnerem – informační tok je v jejich případě jednosměrný, ale také proto, že informace, která k nám dorazila, už je jen malým výsekem reality, jenž byl pro nás jako příjemce někým vybrán. Kritická práce s mediálním sdělením tedy v první řadě předpokládá ochotu připustit jiné hodnocení událostí spíše než hledání objektivního zdroje.

Infobox – Infotainment

Slovo vzniklo spojením anglických výrazů information (informace) a entertainment (pobavení, zábava). Jedná se o trend ve zpravodajství, který je založen na podávání zpráv zábavnou cestou. Typický je především pro komerční média, která jsou motivována ziskem, protože infotainment a zábavné pořady přitahují více diváků, a tudíž i platících inzerentů.

Přestože zábava a zpravodajství mají rozdílné cíle, vzájemně se nevyklučují. Infotainment je jejich kombinací a díky němu se může dařit zpřístupnit široké veřejnosti nudná nebo složitá témata. V jeho důsledku ale vždy dochází k jisté míře bulvarizace sdělení.

Typickými projevy infotainmentu jsou například nenucené vystupování moderátorů, kteří do tématu mohou vstupovat svými osobními postoji, konfrontační tón, napětí a překvapení, živé vstupy, vizuální efekty, dynamická hudba a další.

Metodická podpora

Práce s videem

Pro aktivitu *Summit o klimatu* jsme vybrali záznamy hlavní zpravodajské relace České televize *Události* a pořad Jaromíra Soukupa na TV Barrandov *Moje zprávy*, které přinášejí informaci o klimatickém summitu OSN proběhlém dne 23. září 2019 v New Yorku. Videonahrávky jsou ke stažení na webu www.nazemi.cz/konflikty/sos.

Videonahrávka Události.mp4

- Krácený záznam hlavní zpravodajské relace České televize (ČT) *Události* z 23. 9. 2019, ve kterém se mluví o právě probíhajícím klimatickém summitu OSN v New Yorku.
- ČT je česká veřejnoprávní televize, je zřízena zákonem o České televizi a jako médium veřejné služby má zajišťovat všem občanům přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě.

Videonahrávka MojeZpravy.mp4

- Krácený záznam pořadu Jaromíra Soukupa *Moje zprávy*, který vysílala TV Barrandov 24. 9. 2019. Část pořadu reaguje na dění okolo klimatického summitu OSN v New Yorku, především na působení aktivistky Greta Thunbergové.
- TV Barrandov je česká televizní stanice vlastněná akciovou společností Empresa Media, kterou z většiny ovládá Jaromír Soukup. Její celodenní sledovanost je téměř dvojnásobná oproti zpravodajskému kanálu ČT24.

Záměrně srovnáváme pořad veřejnoprávní televize, která svým vysíláním poskytuje veřejnou službu, a pořad komerční televize, jehož primárním záměrem, ačkoli působí jako zpravodajství, je přilákat diváky a na sledovanosti vydělat. Srovnání probíhá na několika úrovních:

- V obou videích lze v různé míře sledovat prvky infotainmentu (viz infobox).
- Obě videa mluví o stejné události, ale důraz kladou na úplně jiné téma, například:
Události: účast amerického prezidenta
Moje zprávy: Gretina cesta lodí

Aktivita tímto navazuje na aktivitu *Tichá pošta*, ve které účastníci a účastnice mimo jiné zažívají, jak mluvčí filtruje předávané informace.

- V obou videích je divákům situace nějak interpretována a mluvčí ji nějak hodnotí, například:
Události: „extrémně ambiciózní plány“ (= hodnocení) zúčastněných zemí mohou přinést něco hmatatelného, neúčasti hlavních znečišťovatelů navzdory (není jisté, co by to mělo být, ale z další řeči se dá odvodit, že „změna k lepšímu“ = interpretace)
Moje zprávy: ironizující tón, „čtrnáctidenní plavba vypadá v novinách lépe“, „pokud jí (Gretě) někdo ukradl dětství, je to ona sama a její manažerka, (...) která jí asi píše ty projevy“ (= směs moderátorových názorů a odsudků, ve kterých nabízí svou interpretaci Gretiny úlohy)

Aktivita tímto navazuje na předchozí aktivitu *Popis vs. hodnocení*, ve které se rozlišoval popisný a hodnotící jazyk se záměrem pomoci nastavit sdílenou realitu.

- Obě videa mají potenciál vnést do společnosti konflikty na mnoha různých úrovních; příklad, ve kterém využívají konkrétního člověka k zosobnění problému:
Události: Trump jako zástupce států, které odmítají hledat společně řešení
Moje zprávy: Greta jako zástupkyně aktivistů, kteří jsou hysteričtí, nebezpeční a někým manipulovaní

Téma klimatického summitu, potažmo změny klimatu nebo klimatického aktivismu jsme zvolili s ohledem na jeho aktuálnost a důležitost a dále s přihlédnutím k symbolickému významu postavy Greta Thunbergové pro generaci dospívajících.

Tipy pro další práci

Viděl jsem nový svět – práce s příběhem

Část programu věnující se mediálnímu sdělení je možné společně či individuálně rozšířit o práci s příběhem *Viděl jsem nový svět* (příloha 5), jenž pojednává o různých perspektivách nabízených ve dvou vyprávěních o stejné události. Příběh v příloze je doplněn o sadu otázek, které je možné použít v reflexi jeho čtení.

Příběhy a jejich vyprávění jsou jedním z nezákladnějších způsobů, jak ostatním lidem předávat tradice, formovat jejich postoje a hodnoty a učit je na základě předešlých zkušeností. Z těchto důvodů se na práci s příběhy můžeme dívat jako na vzdělávací a výchovnou metodu, která je pro účastníky a účastnice zcela přirozená.

Zdroje

Použité zdroje

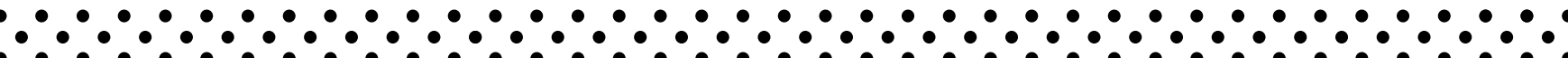
- *Asociace televizních organizací* [online]. Praha: ATO, © 2019 [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.ato.cz>.
- BEDNAŘÍK, Aleš. *Riešenie konfliktov*. Bratislava: PDCS, 2001.
- FRÜHBAUEROVÁ, Petra, STEJSKAL, Ondřej, ed. *Moje cesta ke světu: Portfolio globálního vzdělávání*. Brno: NaZemi, 2017.
- *Moje zprávy. Barrandov.tv* [online]. Praha: Empresa Media, © 2008-2019, 24. 9. 2019 [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/video/164678-moje-zpravy-24-9-2019>.
- PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, © 2011, 2003 [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7741>.
- ROSENBERG, Marshall B. *Nenásilná komunikace*. Praha: Portál, 2016.
- *Události. Česká televize: iVysílání* [online]. Praha: Česká televize, © 1996-2019, 23. 9. 2019 [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/219411000100923>.

Rozšiřující zdroje

- *Fakta o klimatu: Veřejně dostupné infografiky a datasey* [online]. © 2019. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz>.
- GALTUNG, Johan, RUGE, Mari Holmboe. The Structure of Foreign News: The Presentation of Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspaper. *Journal of Peace Research*, 1965, vol. 2, no. 1, s. 64-91.
- GREGOR, Miloš, VEJVODOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!* Brno: CPress, 2018.
- MALÍŘOVÁ, Eva a kol. *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016.
- *Manipulátoři.cz: Na faktech záleží* [online]. Praha: Manipulátoři.cz. Dostupné z: <https://manipulatori.cz>.
- *MediálníGramotnost.cz* [online]. ČR: Centrum pro mediální studia Fakulty sociálních věd UK, 2012. Dostupné z: <http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz>.
- MOORE, Christopher W. *The mediation process: practical strategies for resolving conflict*. San Francisco: Jossey-Bass, A Wiley Brand, 2014.
- ČLOVĚK V TÍSNI. *MQtester – Změřte si mediální gramotnost* [online]. ČR: jsns.cz, 2019. Dostupné z: <https://mqtester.jsns.cz>.
- ROSLING, Hans, ROSLING, Ola, ROSLING RÖNNLUND, Anna. *Faktomluva: deset důvodů, proč se mýlíme v pohledu na svět – a proč jsou věci lepší, než vypadají*. Brno: Jan Melvil Publishing, 2018.
- *Svět médií* [online]. Praha: Michal Kaderka. Dostupné z: <http://svetmedii.info>.
- The Circle of Conflict Adaptation. *National League of Cities* [online]. Washington: NLC, © 2019. Dostupné z: <https://www.nlc.org/sites/default/files/users/user112/Circle%20of%20Conflict%20Adaptation.pdf>.
- *Zpravodajské hodnoty. Žurnalistika* [online]. ČR: UPOL, 2014. Dostupné z: <https://zurna-upol.blogspot.com/2014/12/zpravodajske-hodnoty.html>.
- *Zvol si.info* [online]. Brno: Zvol si info, © 2019. Dostupné z: <https://zvolsi.info>.

Doporučené zdroje

- BEDNAŘÍK, Aleš. *Riešenie konfliktov*. Bratislava: PDCS, 2001.
- PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, © 2011, 2003. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7741>.
- ROSENBERG, Marshall B. *Nenásilná komunikace*. Praha: Portál, 2016.





Pracovní listy

Jak se mluví o konfliktech

Tato lekce zkoumá, jak se o konfliktech mluví. Jak lidé, kteří se snaží nějakou konfliktní situaci popsat, ovlivňují její vyznění? Zaměříme se na rozhovory mezi jednotlivci i na sdělování zpráv různými médii.

Klíčová slova: popis, hodnocení, fakta, názory, interpretace, média

Popis vs. hodnocení

V rozhovoru běžně používáme popis a hodnocení toho, co se okolo nás děje, co zažíváme. Směšování popisu a hodnocení však může znesnadňovat vzájemné porozumění, případně vést ke konfliktu. Pokusíme se nyní hledat co nejpřesnější popis situací – takový popis totiž může lidem, kteří spolu mluví, napomoci ke stejnému vnímání situace.

Jak jednoduše rozeznat popis od našeho hodnocení či interpretace? Popis je v podstatě to, co můžeme vidět či slyšet – to, co by zachytila při natáčení kamera.

Příklad:

- *Je to lhář.* (= moje interpretace či hodnocení chování někoho druhého) x *Řekl mi, že mu domácí úkol sežral pes.* (= pozorování, které by se dalo natočit na kameru)
- *Jsi lajdák, pořád chodíš pozdě do výuky.* (= hodnocení, které se opírá o generalizaci typu „vždycky/nikdy“) x *Tento týden jsi přišel třikrát do výuky po zazvonění.* (= pozorování, na kterém se shodneme)

Úkol: Vezmi si přílohu 2 *Převod tvrzení – popis vs. hodnocení* a zakroužkuj taková prohlášení, ve kterých do pozorování proniká i hodnocení.

Víš, že...

... různé interpretace hodnotících vyjádření vedou často ke vzniku konfliktu? Například pod něčí šikovností nebo agresivitou si každý z nás může představovat něco jiného. To pak může vést k nesouhlasu s vyjádřením, že je někdo šikovný či agresivní.

Úkol: Pokus se převést hodnocení do popisného jazyka a najít takové vyjádření, na kterém se lze shodnout. Prohlášení z přílohy 2, v nichž se objevovalo hodnocení, přepiš na pozorování, která nebudou obsahovat žádná hodnocení.

Co si odnášíš? Co tě zaujalo, přišlo ti zajímavé nebo důležité?

Zprávy o klimatickém summitu – jak o konfliktech mluví média

V předchozí části jsme se snažili rozlišit, zda daný výrok pouze popisuje situaci tak, jak by ji „zachytila kamera“, nebo obsahuje i hodnocení či interpretaci mluvčího. Pro orientaci ve světovém dění může být užitečné naučit se to rozlišovat i v médiích.

Víš, že...

... když spojíme zábavu a zpravodajství, dostaneme infotainment? Přestože zábava a zpravodajství mají rozdílné cíle, vzájemně se nevylučují. Infotainment je jejich kombinací a díky němu lze zpřístupnit široké veřejnosti i nudná nebo složitá témata. V takovém případě ale vždy dochází k jisté míře bulvarizace sdělení.

K typickým projevům infotainmentu patří nenucené vystupování moderátorů, kteří mohou do tématu vnášet své osobní postoje, konfrontační tón, napětí a překvapení, živé vstupy, vizuální efekty nebo třeba dynamická hudba.

Úkol: Podívej se na video, které přináší informaci o klimatickém summitu OSN konaném 23. září 2019 v New Yorku. Vezmi si přílohu 3 *Zprávy o klimatickém summitu – přepis videí a otázky* a zapiš si: 1. hlavní sdělení videa; 2. fakta, která video uvádí; 3. výroky, které vyjadřují názor autora či mluvčích.

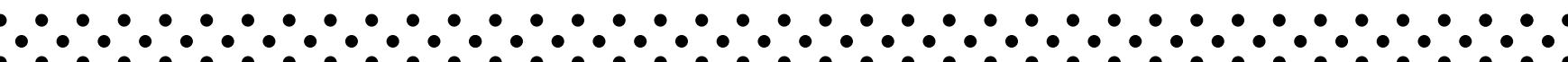
Úkol: Na základě informací, názorů či interpretací, které jsi získal/a při sledování videa, zodpověz následující otázky:

V čem podle tebe spočívá konflikt, na který videa reagují, případně ho představují či vyvolávají?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Jaké vidíš limity nebo rizika při předávání či sledování zpráv masových (veřejnoprávních či komerčních) médií?

.....
.....
.....
.....
.....
.....





Příloha 1



Petr a Ivan

Spolužáci Petr a Ivan jsou kamarádi. Sedí přes uličku vedle sebe. V hodině matematiky Ivan hodil po Petrovi tři kousky pomerančové kůry. Usmíval se u toho. Petr se rychle ohlédl a řekl: „Házej si to po své matce.“ Ivan hodil další kus kůry a s úsměvem zašeptal: „Mou mámu nech na pokoji, šprte.“ Petr se otočil a hodil po Ivanovi gumu. Učitel to uviděl a řekl mu, že za ním má po vyučování přijít do kabinetu. Když zazvonilo, učitel odešel první a v závěsu za ním spěchala spolužačka Marie. Pak vyšli ze třídy další lidé.

Petr dost nahlas řekl Ivanovi: „Ty seš kretén. Proč mě furt otravuješ? Všechno je pak na mě, budu z toho mít problém.“

Ivan se smál: „Však sis taky hodil.“

Petr: „Hele, až se mě zeptá, jak to bylo, tak já tě krýt nebudu.“

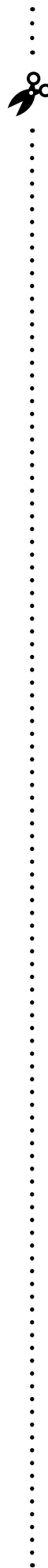
Ivan se přestal smát: „To bys neudělal, bonzáku!“

Petr: „O co, že jo?“

Druhý den při hodině matematiky řekl učitel Ivanovi: „Ivane, o přestávce pojď prosím se mnou.“ Ivan se podíval na Petra a zamračil se na něho, ten zakroutil hlavou. Po hodině, když šel Ivan za učitelem, strčil do Petra.

Sedíš blízko nich, a tak jsi to všechno sledoval/a. Spolužák, který včera chyběl a sedí na druhé straně třídy, uviděl, jak Ivan do Petra strčil, a zeptal se tě, co se stalo. Pověz mu to.

Příloha 2



Převod tvrzení – popis vs. hodnocení

Z následujících vět vyberte ty, ve kterých je popis smíchaný s hodnocením. Pokuste se hodnocení převést na čistý popis.

1. Ivan byl na Petra bezdůvodně naštvaný.

.....
.....

2. Včera na obědě si Lukáš pocákal tričko rajskou omáčkou.

.....
.....

3. Když jsme řešili, kam pojedeme na školní výlet, předsedkyně třídy se mě nezeptala na můj názor.

.....
.....

4. Náš učitel tělocviku je šikovný člověk.

.....
.....

5. Kamila se ve výuce příliš hlásí o slovo.

.....
.....

6. Karel je agresivní.

.....
.....

7. Jana byla tento týden denně první v řadě na obědy.

.....
.....

8. Učitelé, kteří dozorují o přestávce na chodbě, mi často neodpovídají na pozdrav.

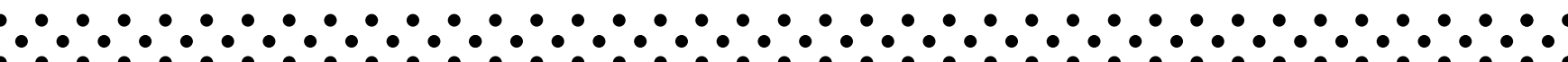
.....
.....

9. Tereza mi řekla, že mi nesluší zelená.

.....
.....

10. Když máme třídnické hodiny, třídní si na naši třídu pořád stěžuje.

.....
.....





Příloha 3

Převod tvrzení – lektorský podklad k aktivitě *Popis vs. hodnocení*

1. Ivan byl na Petra **bezdůvodně naštvaný**.
→ Ivan na Petra zvýšil hlas, nebylo mi však jasné z jakého důvodu.
2. Včera na obědě si Lukáš pocákal tričko rajskou omáčkou.
3. Když jsme řešili, kam pojedeme na školní výlet, předsedkyně třídy se mě nezeptala na můj názor.
4. Náš učitel tělocviku **je šikovný člověk**.
→ Náš učitel tělocviku umí vyšplhat na laně až ke stropu bez použití nohou.
5. Kamila se ve výuce **příliš** hlásí o slovo.
→ Dnes se v hodině zeměpisu Kamila hlásila pokaždé, když se učitelka na něco zeptala.
6. Karel je **agresivní**.
→ Karel strkal do dvou svých spolužáků při čekání ve frontě na obědy.
7. Jana byla tento týden denně první v řadě na obědy.
8. Učitelé, kteří dozorují o přestávce na chodbě, mi **často** neodpovídají na pozdrav.
→ Dnes mi ani jeden ze tří učitelů dozorujících na chodbě, které jsem pozdravil, na můj pozdrav neodpověděl.
9. Tereza mi řekla, že mi nesluší zelená.
10. Když máme třídnické hodiny, třídní si na naši třídu **pořád stěžuje**.
→ Na posledních třech třídnických hodinách naše třídní mluvila o množících se stížnostech na chování naší třídy od ostatních učitelů.

Příloha 4

Zprávy o klimatickém summitu – přepis videí a otázky



Události

Pouze konkrétní a proveditelné závazky čeká generální tajemník OSN od summitu o klimatu. Setkání státníků se špičkami byznysu a občanských hnutí začalo v New Yorku před 3 hodinami. A cíl – omezit hlavní příčiny oteplování. Jeho známky a dopady na planetu jsou podle poslední studie Světové meteorologické organizace čím dál citelnější.

- António Guterres, generální tajemník OSN: „Stav klimatické nouze je závod, který prohráváme. Ale můžeme ho vyhrát. Klimatickou krizi jsme způsobili my. Řešení musí přijít od nás.“

- Greta Thunbergová, švédská aktivistka: „Svémi prázdnými slovy jste mi ukradli sny i dětství.“

Naměřená data ukazují, že posledních pět let bylo nejteplejších v dějinách. Šedesát světových státníků právě teď představuje plány, jak vypouštění skleníkových plynů ve svých zemích omezí. Americký prezident Trump, známý vlažným přístupem k ochraně životního prostředí, se setkání neočekávaně taky zúčastnil – ale jen okrajově.

(...)

Do místa summitu teď ještě živě – v New Yorku je David Miřejovský.

- Už jsme slyšeli, že americký prezident nevystoupil – stejně jako zástupci dalších zemí, které se počítají mezi velké znečišťovatele. Může bez jejich účasti summit přinést hmatatelné úspěchy?

- Ano, může, protože státy, které zde dnes představují své plány, jsou extrémně ambiciózní. Pokud by se skutečně podařilo naplnit to, co tady dnes slibují, tak to efekt mít zcela určitě bude. Samozřejmě by bylo podstatně rychlejší plnění cílů, pokud by se už od začátku připojily země, jako jsou právě Spojené státy, Brazílie, Čína nebo Japonsko. Nicméně pokud velké světové ekonomiky jako například Indie a také velké evropské ekonomiky do několika desítek let zcela změní své hospodářství. To znamená, že budou vyrábět elektřinu pouze z jádra a obnovitelných zdrojů, a pokud přestanou vyrábět benzín a naftu z ropy, přestanou využívat automobily a stroje poháněné právě těmito pohonnými látkami, tak to bude znamenat obrovské změny celosvětově. Státy, které se dnes odmítají připojit, na to budou muset reagovat. Jedna velká změna už možná dnes proběhla. Donald Trump původně oznámil, že vůbec na klimatický summit nepřijde, a potom, byť jen na krátkou dobu, do sálu dorazil.

Jaké je hlavní sdělení zprávy?

Vypiš, jaká fakta se z videa dozvídáme:

.....

.....

.....

.....

Vypiš výroky, které vyjadřují názor autora/mluvčích:

.....

.....

.....

.....

Příloha 4

Zprávy o klimatickém summitu – přepis videí a otázky



Moje zprávy

A pojdme teď kon do Ameriky, tedy do Ameriky, tam je teď ten klimatický summit v New Yorku, kde je náš pan premiér a ministr Havlíček a ministr Brabec a taky je tam Greta. Greta, ta copatá Greta. Abysme se vrátili k tomu summitu, tak on že s žádným projevem tam nevystoupí, náš premiér. V tom OSN. Za to hned v úvodu vystoupila moje oblíbenkyně, v uvozovkách oblíbenkyně. Šestnáctiletá aktivistka Greta Thunbergová. Ano. Ta se jako toho nebála a velmi emotivně zkritizovala jednoho státníka vedle druhého, že s klimatem bojují málo. A dokonce řekla, že jí ukradli dětství.

Víte co, já ji budu citovat, tu mladou dámu: „Neměla bych tu být. Měla bych být ve škole, na druhé straně oceánu. Jak jste jen mohli? Vašimi prázdnými slovy jste mi ukradli mé sny a mé dětství,“ dodala třesoucím se hlasem. Ta dáma, Greta, ale to už, takhle, já, já si myslím, že už to bylo přehnaný, jo? Ten obsah těch slov, ten emotivní apel. Asi je za úvahu, stojí za úvahu, ale to, co tam předvedla, jak se u toho tvářila, jak tam říkala, že všichni vymřeme a že jsme jí ukradli dětství. A i ten verbální projev, pokud jste to slyšeli. No. No. Já bych jako dodal, že pokud jí někdo ukrad dětství, tak je to ona sama a ta její praštěná manažerka, která se jmenuje Holly Covaová, jo? Holly Covaová je manažerka té Grety, která jí asi ty projevy píše a připravuje ji na to a tak. Vono jde o PR, ale moc jí nedochází důsledky těch kroků.

Narážím samozřejmě na to, že tahleto aktivistka kvůli strachu o přírodu a v rámci zachování emisí, nízkých emisí a tak dále, doplula na klimatický summit lodí. Letadlem by to prý nebylo ekologický. Tak já jenom, že teď budou muset do Ameriky přiletět její dva spolupracovníci, aby jachtu odvezli zase zpátky do Evropy, což ve svém výsledku, logicky, znamená úplně stejnej počet letenek, jako kdyby tam ona letěla rovnou, chápete, s tátou. To jenom, když jsme u toho ekologickýho chování, jo? Protože kdyby tam letěla rovnou, tak to byly dvoje letenky. Ona sice plula tou jachtou, akorát pro tu jachtu musí někdo přiletět a vodvézt ji zpátky, no. Ale já chápu, že čtrnáctidenní plavba vypadá v novinách lépe, a mám takovou jenom poznámku, jo? Já, když jsem viděl způsob, jak ona mluvila, tu dikci a tu formu, tak si myslím, možná, že by rodiče měli jako zasáhnout, jo? Protože šestnáctiletá dívka evidentně žije, začíná žít ve svém světě a nevím, podle mě to není zdravý, no, ale já jenom jsem byl z toho projevu takový zděšený. Tak.

Jaké je hlavní sdělení zprávy?

Vypiš, jaká fakta se z videa dozvídáme:

Vypiš výroky, které vyjadřují názor autora/mluvčích:

Příloha 5



Viděl jsem nový svět

Píše se rok 1605. Pozdní odpoledne ve španělském přístavním městě. Třípatrové domy, široká hlavní ulice vedoucí k moři a na jejím konci je vidět stěžeň velké plachetnice. Lidí ubývá, kdo měl zboží před krámem, ten uklízí. Plátěné stříšky, sudy, bedny, pytle, koše... Slunce brzy zapadne. Mezi jinými spěchá ulicí mladý muž. Skončila mu práce v dílně krejčího. Uhýbá do postranní uličky a mizí za dveřmi hospody. Usedá ke stolu v rohu a zdraví se s bratrem. Oba budou jíst po celodenní práci, ale ze všeho nejdříve se ten právě příchozí nadšeně pouští do vyprávění.

„Představ si, jdu z dílny, těším se na večeři a prodírám se lidmi na hlavní ulici. Najednou mě zastaví záda lidí, co stojí v hloučku. Nahlížím jim přes ramena a slyším hlas kohosi, jak vykřikuje: ‚Zlato! I děti ušmudlaný ho tam nosí kolem krku...‘ Prodral jsem se dopředu, abych viděl. Na bedně tam stál námořník. Nemytý, neholený, špinavý, trhan s okousanými nehty. Cítil jsem smrad z jeho huby, ve které mu zbylo jen pár zubů. Jistě byl nemocný, divně se mu leskly oči. Snad i šílený. Ale s ohněm v hlase hulákal o městě ze zlata, které viděl. Zlata tam prý musí být hory. Mlel různé věci. O jídle, o zvířatech a kytkách. O divných duhových ptáčích. Ale lidé tam prý chodí nazí, oblečení jen do zlata a řemínků! Zval, kdo chce, ať se přidá k další výpravě. Člověče, brácho, přijet tam tak s balíkem pěkné látky pro ty naháče a vyměnit ji za to jejich zlato!“

Druhý z bratrů, pěstitel a prodavač zeleniny, si bere slovo: „Dějou se věci,“ povídá. „Takových křiklounů je teď plné město. Taky jsem jednoho cestou z tržnice na hlavní ulici potkal. Taky ho lidi v hloučku poslouchali. To byl ale vzdělaný člověk. Bylo na něm vidět, že byl dlouho na moři, ale moudrý, zkušený byl. V zemědělství rozhodně. Mluvil o novém světě s úrodnou půdou, která leží ladem. Vody všude dost a úroda několikrát do roka. A tamní veselí lidé, kteří rádi se vším pomůžou. Popisoval tvary a chutě divných velikých plodů, mluvil o koření, o nádherných květinách... Jel bych tam, člověče. Na dva na tři roky hospodařit. Dovézt semena a zkusit, co vzejde tady!“

Vtom se otevřely dveře a do hospody vstoupil s hlasitým pozdravem další muž. Směrem ke kuchyni zvučně zavolal: „Budu jíst!“ A pak ke všem ostatním prohlásil: „Za měsíc znovu odplouvá obchodní loď Ángulo de visión (pozn.: španělsky úhel pohledu). Kdo nemáte do čeho píchnout, jděte se zapsat zítra večer do krčmy Bufonadas (pozn.: španělsky bláznovství).“ Oba bratři zvedli obočí a jeden jako druhý, ve stejný okamžik nadšeně vymrštili paži směrem ke dveřím s výkřikem: „To je on!“

Zdroj:

FRÚHBAUEROVÁ, Petra, STEJSKAL, Ondřej, ed. *Moje cesta ke světu: Portfolio globálního vzdělávání*. Brno: NaZemi, 2017.



Příloha 5



O čem podle tebe příběh byl?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kdo v příběhu vystupoval a co dělal?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Odkud bereš informace?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Která média podle tebe můžeme považovat za důvěryhodná?

.....

.....

.....

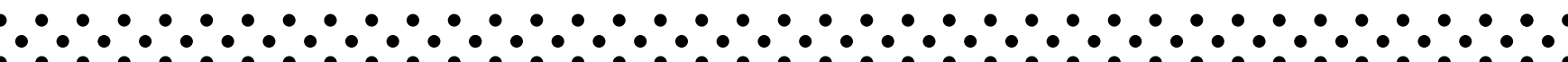
.....

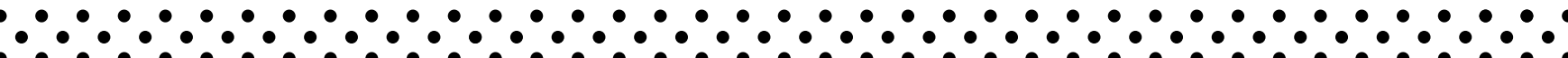
.....

.....

.....

.....





Konflikt jako příležitost

Autorský tým: Adam Čajka, Petra Frühbauerová, Eliška Hanzlová, Martin Jestřábek, Eva Malířová, Ondřej Stejskal

Sazba a grafická úprava: Filip Hauser

Korektury: Lucie Krejčí

Vytvořilo NaZemi, z. s.



Naší vizí je společnost, která přiznává právo na důstojný život všem. Společnost, jež chápe globální propojenost světa a vnímá svoji odpovědnost za dlouhodobou udržitelnost života na Zemi. Společnost reflektující vzájemnou závislost lidí, míst, ekonomik a přírody ve svém jednání. Společnost solidární a otevřená novým myšlenkám a představivosti, že jiný svět je dosažitelný.

Naší cestou je...

TRANSFORMATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, které je nástrojem hluboké společenské změny, reflektuje současné problémy a vede k hledání jejich řešení.

DŮSTOJNÁ PRÁCE prospívající člověku i jeho okolí, vykonávaná z vlastní vůle a s plným vědomím jejího dopadu.

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACÍ založené na důvěře a spolupráci, které lidem umožňuje rozhodovat o jejich práci a pomáhá jim naplňovat jejich potřeby.

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA pevně spjatá s odpovědnou výrobou, reagující na zhoršující se stav světa.

NERŮST a změna ekonomického systému, jež umožní uspokojit potřeby všech s respektem k limitům planety.

www.nazemi.cz

